

NAJLEPŠI DNEVI V GORAH — VENDAR NEKAJ MANJKA

SEZONA SE PREMIKA V JESEN

BORUT MENCINGER

Naj mi ne zamerijo tisti lokalpatrioti, ki živijo neposredno pod Stolom od Žirovnice do Vrbe, če priznam, da sem se odločil za vzpon na Stol od Ljubelja čez Zelenico zato, ker je ta pot lepša od tiste od Valvazorjevega doma poševno navzgor. Zadnji torek v lanskem oktobru je bil tako lep in nebo tako modro, da sem zjutraj namesto proti Ljubljani raje zavil na gorensko stran. Na Ljubelju sem moral najprej previdno obvoziti kilometer dolgo stoječo kolono naših potrošnikov, potem pa sem imel celo to srečo, da je delovala žičnica na Zelenico — sicer samo za vzdrževalce, vendar so mi prijazno dovolili, da sem prisedel. Upam, da po kakšnem tozdrovskem pravilniku zunaj sezone to ni prepovedano in bi morda kdo od fantov »šel na disciplinsko«, pa mislim, da ni bojazni, ker dvomim, če so njihovi šefi med bralci Planinskega vestnika.

HIMALAJSKO NEBO NAD VRTAČO

Po Zelenici že dolgo nisem hodil v kopnem, tako kot se izogibam tudi Krvavca in Vogla: ker se pač nič ne da storiti proti buldožerski politiki naših žičničarjev, se raje izogibam njihovim poligonom, dokler jih ne prekrije sneg. Tudi Zelenica je že nekaj let precej manj zelenica, kot je bila včasih. Prelepi macesnov gaj so prerezali kar po sredini s široko smučarsko progo. Vsaj rahlo zadoščenje me je obšlo, ko sem letos videl, da so te grde rane kar dobro ozelenili s travo. Močnejše besede od »rahlo« sicer ne morem uporabiti, ker se mi zdi, da so to opravili predvsem kot ukrep proti eroziji, ne pa zaradi estetskih razlogov; hudourni nalivi bi po terenu hitro zarezali jarke, teh pa sodobni smučarji bleščečih barv in opreme ne marajo. Tistega torka je bilo nebo nad Vrtačo temno modro kot na diapozitivih naših himalajcev. Z užitkom sem se sprehodil po zgornji stezi čez južna pobočja Vrtače. Po svoje so me zabavali celo graničarji, ko sem opazil, da me od spodaj izpred karavle (po Toporišču stražnice) budno spremlja daljnogledno oko, če ne bom stopil korak preveč v desno — ker to namreč ni dovoljeno. Kot discipliniran državljani sem seveda strogo pazil, da se mi kaj takega ne bi zgodilo. Če se že spotaknem, potem se moram opoteči v levo — tako nekako je treba razumeti »pravila ponašanja na granični stazi« in nekako tako sem čutil, zavedajoč se, kako povečana me gleda oko postave!

Ob tem so mi misli poletele dobrih 20 let nazaj — v Tolmin, kjer sem odslužil svojo državljansko dolžnost: neke lepe poletne nedelje sva s sovojakom Mitjem Koširjem med »izlazom u grad« skočila do planine Razor in na škrbino Globoko pogledat domov na gorensko stran. Zvečer so mi lica tako žarela od hitre hoje in gorskega sonca, da je to opazil celo moj deseter Čalič iz vojvodinskega Bača. Ko sem mu prižgal, kje sem bil, me je trdo prijel: »Jeli, bre, si ti lud, da se veraš po kamenu! I to u nedelju, kad je odredjeno odmaranje vojnika! A sutra nećeš moći trčati preko kruga!« Upam, da še danes misli s svojo glavo o Slovencih, saj je bil poštena kmečka dobričina...

Spogledovanja z graničarji mi je bilo dovolj, zato sem se ozrl proti bližnjim vrhovom. Naenkrat sem v strminah nad seboj naštel 24 gamsov. »Pa le niso vseh pobrale garje!« sem se čustveno razveselil, čeprav vem, da jih narava sama ne bo iztrebila. Za uravnavanje števila gamsov je pač to pot izbrala drobne in grde zajedalce, drugič bodo to morda spet snežene in plazovite zime — ljudje oziroma lovci pa narave pri tem opravilu ne znajo prav ubogati, ali pa se nam vse skupaj upira.

SREČANJA NA VRHU

Zgornja pot poprek čez Vrtačo ti pričara občutek, kot da hodiš po dolgem balkonu, ki je bil narejen zato, da bi bil razgled še lepši. Z Blejskega jezera so pošiljali sončni žarki take odbleske sem gor, da je kar slepilo — dokler ga nista zakrila Srednji vrh in trebušasto pobočje Stola. Šele z vrha sem spet ugledal »to podobo raja«: tudi na Bledu ta dan ni bilo niti sapice, saj so tri pletne risale na jezersko gladino — kot na steklo — tri pravilne trikotnike valov.

Spotoma me niti sledovi zagrizenega šovinista z one strani meje niso spravili v slabo voljo, čeprav so mi sprožili nekaj ironičnih misli: tam, kjer se v Kožnah odcepi steza proti Belskemu sedlu, je na veliki skali napis STOL 1 ura — pravzaprav STUL! Neki »heimatdienstovec« si je očitno vzel čas in z noževo konico ali s čim podobnim zdrgnil s skale zgornji del črke O in tako naredil U. Primitivčino sploh ni motilo, da za nemški der Stuhl manjka črka H. Seveda pa ne gre za kaj drugega kot za majhne hudobije majhnih provokatorjev.

Sicer pa je bilo tisti torek na Stolu neverjetno veliko planincev z one strani meje.

Prijazno smo se pozdravljali: oni »Grüss Gott«, jaz pa »dober dan«. Ne morejo pa ne iz svoje kože, ti germanski ptički: v Julijcih bodo vsi lepo po vrsti odzdravljali »Toper dan«, na Stolu pa ne — ta je pa že bolj »njihov«!

Na vrhu je bil razgled kristalen — tak kot je lahko samo pozno jeseni (24. 10.) ali pozimi: videlo se je vse od Snežnika do Grossglocknerja, le od Kranja navzdol je bila nižina zadimljena, toda ne meglena. Prešernova koča je bila seveda zaprta. Skupaj s Korošci smo krmili zaupljive kavke in uživali ob razgledih in toplem soncu. Bilo je tako toplo in brezvetrno, da niti nekoliko vlažne srajce ni bilo treba preobleči.

Stališče GK o imenih planinskih postojank

Gospodarska komisija pri PZS ugotavlja, da sta tako Božo Jordan kot Jože Dobnik upravičeno ugotovila »neusklajenost« pri poimenovanju planinskih postojank.

Ob tem se je potrebno zavedati, da so pojmi zavetišče, koča, dom največkrat deli imena vsake planinske postojanke, tako kot so npr. gora, loka, dol deli krajevnih imen. Lahko štejemo, da so imena planinskih postojank del planinske kulturne dediščine.

Za vsakega planinca so namreč imena, kot npr. Aljažev dom, Erjavčeva koča, Tičarjev dom, Prešernova koča na Stolu itd., tako splošno uveljavljena, da ob tem nihče ne pomisli na velikost in opremljenost teh postojank, ampak jih razumemo podobno kot krajevna imena.

Če bi nazive, kot so zavetišče, koča, dom, točno definirali npr. glede na opremljenost ali velikost, bi morali ob večjih preureditvah imena postojank spreminjati, kar bi povzročalo velike težave pri uporabi vodnikov in kart. Zavedati se moramo tudi, da smo glede teh nazivov nekaj posebnega. Drugi alpski narodi uporabljajo en sam naziv za zelo različne objekte. Tako Francozi uporabljajo besedo refuge, Italijani rifuggio, Nemci Hütte. Torej bi pri prevajanju nastale težave, če bi pojmov zavetišče, koča, dom ne jemali kot lastnega imena postojank.

Zato GK predlaga, da še naprej uporabljamo že ustaljena imena postojank.

Gospodarska komisija IO PZS

PROŽNEJŠA ORGANIZIRANOST

Zdaj pa še o tistem, kar manjka v gorah meseca oktobra. Z najboljšimi nameni bi rad povedal nekaj svojih misli o zaprtih kočah in lepih oktobrih. Pa teh misli ne naslavljam na gospodarje Prešernove koče, saj sem oktobra hodil tudi po Julijcih in srečeval somišljenike pred zaprtimi kočami. Vem, da nisem prvi, ki omenjam ta problem jesenskih pohodnikov v naših gorah. Znani so mi tudi nasprotni argumenti planinskih društev, ki oskrbujejo koče.

Pa vendar trdim, da se je marsikaj spremenilo od tistih let, ko so ti argumenti držali kot pribiti.

Predvsem se je močno razmahnila pohodniška aktivnost v najširšem smislu, kar se zrcali tudi v planinstvu. Poznamo seveda tudi slabe posledice večjih množic v hribih, toda to je drug problem! Vendar mnogi ob lepem vremenu izkoristijo vsako priložnost in pobegejo iz zadimljenih mest v čistejšo plast ozračja. Priznajmo, da je bilo takih pred 10 do 15 leti precej manj in da je bila takšna miselnost precej redkejša med ljudmi.

Drug moj argument je začasna sprememba podnebja: mesec junij je zadnja leta običajno deževen in hladen z gostimi megami po gorah, oktober pa je največkrat tople s stabilnim vremenom, ko se kristalno jasni dnevi kar vrstijo. Da ne pišem tja v en dan, naj povem, da sem pogledal podatke samo za osem let nazaj in našel samo dva deževna oktobra: leta 1982 in 1987! Skratka — laično povedano: pomlad se prestavlja v poletje, poletje pa se podaljšuje v jesen. Le tradicija oskrbovanja koč se ne premakne...

Saj ne mislim, da bi morale biti koče odprte ves oktober, ponujam pa v premislek prožnejšo organiziranost.

Ne vem, ali oskrbniki res tako točno načrtujejo zaloge pijače, da ne bi imeli še kaj ponuditi tudi v oktobru. Da preostalih zalog konec septembra ne zvožijo v dolino? Kaj pa, če bi v prihodnje uvedli nekakšno jesensko ponudbo: predvsem čaj in tople prostor ter za tiste, ki brez tega ne morejo, manjšo količino take pijače, ki se čez zimo ne bo pokvarila (saj veste, katero mislim)? Če je bo kaj ostalo, bo drugo sezono še boljše!

Za konec čisto resno še ena misel:

Med množicami pohodnikov je tudi vedno več neizkušenih navdušencev; prve majske in junijske objave, da so spet odprte te in te koče, jih zvabijo, da se neučakano kar takoj poženo na najvišje naše gore, kjer v mnogih vpadnih grapah in strminah še prežijo nevarna snežišča. Potem pa bemo poročila o nesrečnih zdrsih, pogosto celo s smrtnim koncem!

Če bi sezono nekoliko premaknili v poznejši čas, ne da bi jo krajšali, bi morda rešili kakšno življenje.